

семантично-стилістичного призначення повтори поділяються на: а) ті, що вживаються для виділення, підкреслення в тексті певного слова, для обігрування певних лексем або значень; б) такі, що передають семантику роздумів, сумнівів, вагань мовця; в) ті, які вживаються для вираження інтенсивності вияву позначуваної ознаки, дії, почуття, великої кількості і под. Повтор може зреалізовуватися в явищах ампліфікації, плеоназму, тавтології тощо [8].

Отже, узагальнивши погляди вчених на природу аналізованої категорії, можемо стверджувати, що сутність повтору як стилістичного засобу полягає насамперед у його посиленому впливі на читача, оскільки будь-який повтор виконує функцію виділення, підкреслення, передає емоції, що і виражає експресію.

Використана література:

1. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / Под ред. М.Н. Кожиной. Члены редколлегии : Е.А. Баженова, М.П. Котюрова, А.П. Сковородников. – М. : Флинта : Наука, 2003. – 696 с.
2. Кожина М.Н. Стилистика русского языка : Учебник для студентов пед.ин-тов по спец. № 2101 «Рус. Яз и лит.» / М.Н. Кожина – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1983. – 223 с.
3. Мацько Л.І. та ін. Стилiстика української мови : Підручник / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько; За заг. ред. Л.І. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с.
4. Словарь лингвистических терминов Т.В. Жеребило http://lingvistics_dictionary.academic.ru/
5. Пономарів О.Д. Стилiстика української мови : Підручник / О.Д. Пономарів. – К. : Либiдь, 1993. – 248 с.
6. Ганич Д.І. Словник лiнгвiстичних термiнiв / Д.І. Ганич, І.С. Олійник – К. : Вища школа, 1985 – 360 с.
7. Тараненко О.О. Повтор / О.О. Тараненко // Українська мова : Енциклопедія. – К. : Українська енциклопедія ім. М.Б. Бажана, 2004. – 824 с.

Войкіна Лідія,

студентка 51 групи,

ННІ філології та журналістики.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук,

доцент Дяченко Н.М.

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Повтори як риси ідіостилю Володимира Сосюри

У статті проаналізовано використання прийому повтору в поезії Володимира Сосюри, зокрема, визначено типи, стилістичну функцію та роль повторів для ритмомелодики віршів.

Постать Володимира Сосюри посідає визначне місце в українському історико-культурному просторі. Поезія Володимира Сосюри належить до того типу лірики, який характеризується виразною музикальністю, надзвичайною мелодійністю звучання, ліризмом, щирістю, душевністю, сердечністю, гуманістичністю і надзвичайною любов'ю до рідної країни. Як відзначає О. Кудін: «Сила поезії В. Сосюри – у її непідробній щирості й задушевності, емоціональній образності, у постійній глибокій увазі до внутрішнього світу людини, до її почуттів і переживань, у тому кришталево чистому мовному джерелі, яке живо дає струменем б'є з кращих його віршів [1, с. 5].

Багато дослідників присвятили свої праці визначенню різноманіттю особливостей мови творів Володимира Сосюри. Ми ж вирішили дослідити саме прийом повтору у творчості видатного митця, оскільки ця сторона його творчості є недостатньо дослідженою.

Для початку нагадаємо, що повторюватись у тексті можуть слова, словосполучення і навіть речення. Стилiстичні фігури, які пов'язані з повтором поділяються в залежності від того, де саме повторюються елементи, на декілька типів: анафора - єдинопочаток, більше пов'язана з віршованою мовою; епіфора - єдиний кінець рядків та кільцевий повтор рядка на початку та на кінці строфи. І в прозі, і в поезії застосовується композиційний стик – початок речення має ті ж слова, що і кінець попереднього. Повтори підкреслюють смисл слів, допомагають ритмічній організації тексту. Часто анафора починає частину синтаксичного паралелізму чи періоду. Повтори одного й того ж слова в тексті завжди викликають зацікавленість, і не випадково, тому навіть якщо повтор не може бути віднесеним до зазначених фігур у зв'язку з незакріпленим місцем, його відзначають і коментують під час лінгвістичного аналізу.

Найбільшого поширення в поезії В. Сосюри набула анафора, що виконує багатоманітні інтонаційно-структурні функції. Інтонаційно-синтаксична анафора виступає в ролі своєрідної синтаксичної моделі, на основі якої поет будує варіативне начало кожної наступної віршованої строфи з уривку поезії "Ленін":

Чи спів, чи крок маніфестацій,
чи гул моторів з висоти

у шумі теплому акацій, –
завжди, завжди між нами ти.
Чи в шумі кедрів поїзд лине
і з гулом проліта мости,
чи бій гримить за батьківщину, –
завжди, завжди між нами ти.
Чи йде у полі подорожній,
і небо міниться й сія, –
шепочуть губи безтривожно
твоє ім'я.
Чи над північним океаном,
де сяйва радісні цвіти,
летять республіки титани, –
завжди, завжди між нами ти [2, с. 192].

Анафора у вірші «Так ніхто не кохав» відразу вводить нас у ту гаму почуттів, що розквітли в серці закоханого юнака. І ми йому віримо, бо відчуваємо, як і нашого серця торкається весна, ми уявляємо пробудження землі; усе оживає в той час, коли народжується кохання.

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
Лиш приходять подібне кохання.
В день такий розцвітає весна на землі .
І земля убирається зрання... [4, с. 63]

Цікавим зразком вірша, побудованого на чергуванні двох анафор, може служити така лірична мініатюра:

Я вітру спитаю: «Чи любить вона?»
А вітер мовчить... Лиш ридає луна..
Я моря спитаю: «Чи рідний я їй?»
А море мовчить... Лиш синіє прибій...
Я сонця спитаю: «Чи буде кохать?»
І вітер, і море, і сонце мовчать [4, с. 334].

Як відомо, така композиція – особливий різновид анафоричної побудови – розвинулась із традицій хорového виконавства: звичайно пісня виконувалася двома (найчастіше – жіночою і чоловічою) групами хору за діалогічним принципом. Словесні повтори в ліриці В. Сосюри зумовлені переважно прагненням поета до увиразнення певного слова чи фрази. Інтонаційно-виражальна сутність цих повторів в залежності від їхнього смислу й місця в поетичному контексті різноманітна. Це можуть бути повтори, поява яких викликана роздумами поета ("Думи мої, думи...", "Сивіє волос мій, сивіє"); повтори, що надають поетичній думці особливої інтонаційної переконливості і емоційної значущості ("Не знає осені любов моя, не знає"); повтори, які

пов'язані з емоційним зльотом, піднесенням ("Вже налетіли хвилі, – співай, співай, співай!.."; "Ой дзвени, дзвени, дзвени думками...") або передають радісне збудження, захоплення ("Ластівки на сонці, ластівки на сонці...", "Васильки у полі, васильки у полі, і у тебе, мила, васильки з-під вій..."); повтори, що створюють ефект динамічного "затухання", елегійної замріяності: "На твоє "прощай" нахилився в тузі, облітає гай – синій, синій, синій..." [4, с. 107].

Кільцеве обрамлення – ознака романсової поезії, характерна для переважної більшості віршів В. Сосюри. Поет уникає можливої стандартизації, пов'язаної з усталеною прихильністю його до вказаного типу поетичної структури. Для кільцевого обрамлення поет залучає початкову строфу, повторюючи її в кінці дослівно (наприклад, у віршах "Гаю, гаю, мій зелений гай!", "Летять електропоїзди...", "Світить сонце для нас над землею" та ін.) [3, с. 147]. Проте значно частіше в поета зустрічаються як варіанти кільця певним чином трансформовані, інтонаційно й образно переосмислені початкові строфи, наприклад:

Початкові строфи:

Той ярк, чавунка

І пісні, пісні...

Поїздами лунко

в даль летіли дні.

Їх заключний варіант:

Той ярк, чавунка,

щастя молоде.

Вулицями лунко

день міський іде [4, с. 404].

Початкові строфи:

Швидко грудень повіє крилатий

Ще багато пісень непчатих

у закоханім серці моім.

Їх заключний варіант:

Хай же грудень повіє крилатий,

і простелиться сніг, наче дим.

заметелиться снігом, як дим, -

ще багато пісень непчатих

у закоханім серці моім [4,

с. 293].

Цікавим зразком повтору є вірш «Синії очі»

Синії очі,

чорнії брови.

Мрійно шепочуть

хвилі дніпрові...

зорі сяють

Пісню десь чути,

Сивий Славута

човен гойдає.

Хвилі дніпрові

мрійно шепочуть.

Синії очі [2, с. 499].

Чорнії брови,

Палко і з закликом звучить анафора «Любіть Україну»:

Любіть Україну, як сонце, любіть,

як вітер, і трави, і води...

В годину щасливу і в радості мить,

любіть у годину негоди [2, с. 353].

У деяких випадках тенденція до повторів виявляється настільки сильно, що навіть двострофна мініатюра завдяки кільцевому обрамленню початковим періодом може набувати контурів тричастинної композиції («Ластівка щебече», «Айстри задумані, квіти останні»). Лірика видатного українського поета становить, таким чином, благодатний для музичного втілення матеріал, який не тільки не чинить скільки-небудь помітного «опору» музиці, а, навпаки, іде їй назустріч. Саме завдяки цьому лірика В. Сосюра протягом п'яти десятиліть є постійним джерелом натхнення для композиторів різних поколінь.

Використана література:

1. Кудін 1957 – Кудін О. І. Творчість Володимира Сосюра / О. І. Кудін // В. Сосюра. Твори : у 3 т. – Т. 1. – К. : Держ. вид-во худож. м-ри, 1957. – С. 5 – 47.
2. Хрестоматія з укр. літератури для X класу сер. школи. Харків, 1950. – 420 с.
3. Українська лінгвостилістика 2007 – Українська лінгвостилістика ХХ – початку ХХІ ст. : система понять і бібліографічні джерела / за ред. д-ра філол. наук, проф. С. Я. Єрмоленко. – К. : Грамота, 2007. – 368 с.
4. В. Сосюра – зібрання творів в двох томах, Т.1: Поетичні твори. – К.: Наукова думка, 2000. – 650с.

Мельнічук Владислав

студент 44 групи

ННІ філології та журналістики

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент

Дяченко Н. М.

(Житомирський державний університет імені І. Франка)

Фразеологічна система прозових творів Є. Гуцала

Постановка проблеми. Фразеологічне новаторство Євгена Гуцала має пряме відношення до розвитку й збагачення мови. Його фразеологічна творчість виявляється перш за все в оновленні звичних для слова контекстів, у котрих це слово зазвичай вступає, а це тягне за собою процес смислової й стилістичної зміни. У роботі буде розглянуто функціонування традиційних та новаторських фразеологічних структур та їхні функції в прозових текстах літератора.

Трансформацію фразеологічних одиниць на матеріалі української фразеології досліджували Г. Павловська, П. Дудик,